

Sámal Matras Kristiansen

samfelagsfrøðingur

Høgrasamgonga, vinstrasamgonga ella miðsamgonga?

Føroyska politiska landslagið er í broyting. Undan seinasta val segði Javnaðarflokkurin, at hann ikki vildi í samgongu við Fólkaflokkinn, og nú hevur Miðflokkurin sagt, at hann ikki vil í samgongu við Tjóðveldi og Framsókn. Umframt hetta hava vit klassisku mótsøgnina, at Tjóðveldi sera treyðugt vil í samgongu við Sambandsflokkinn og at Tjóðveldi seinnu árinum hevur førkað seg sera langt burtur frá Fólkaflokkinum, serliga á fiskivinnuøkinum.

Vegna hetta er í dag ikki møguligt at gera breiðar samgongur grundaðar á triggjar stórar flokkar.

ABC ber ikki til, tí Javnaðarflokkurin ikki vil í samgongu við Fólkaflokkinn. ABE er heilt ósannlík, tí Tjóðveldi hvørki vil í samgongu við Fólkaflokkinn ella Sambandsflokkinn. ACE ber ikki til, tí hvørki Javnaðarflokkurin ella Tjóðveldi vilja í samgongu við Fólkaflokkinn. BEC er ei heldur sannlík, tí tað skal nógv til, áðrenn Sambandsflokkurin og Tjóðveldi vinna saman.

Sostatt verður talan eftir øllum at døma um samgongur grundaðar á tveir stórar flokkar og onkrar smærri flokkar (smáu flokkarnir eru her skrivaðir sum +). AC+ er ein ógjørilig samgonga. BE+ er sera ósannlík og AE+ er í verandi støðu minst líka ósannlík, tó at vit søguliga hava sæð nógv samstarv millum hesar flokkar.

Tær triggjar sannlíku samgongurnar eftir valið eru sostatt høgrasamgongan AB+, vinstrasamgongan CE+ og miðsamgongan BC+. Í øllum samansetingum tykist vera neyðugt við hjálp frá einum ella fleiri smærri flokkum, antin sum samgongu- ella stuðulsflokkur.

Eyðsýnt er, at bæði Javnaðarflokkurin og Sambandsflokkurin hava tveir vegir at fara, meðan Fólkaflokkurin og Tjóðveldi einans hava ein veg at fara - tí teir ikki vilja hvønn annan. Hetta merkir, at Fólkaflokkurin og Tjóðveldi mugu leggja nógv fyri at vinna, meðan Javnaðarflokkurin og Sambandsflokkurin kunnu vinna valdið, hóast tað gongur minni væl á valinum.

Tó er tað sjálvandi sera umráðandi at fáa eitt gott val, tí tað kann útloysa løgmannssess umframt betri útgangsstøði til landsstýris- og lógtingsnevndarsessir.

Fólkaflokkurin, Tjóðveldi og Framsókn útiðstir

Vanligi hátturin at skilja føroyskan politikk er við at brúka høgra/vinstra/loysing/samband-krossmodellina.

Hendan modell hevur gjøgnum alla heimastýristíðina verið lykilin til at skilja føroyska politiska landslagið.

Sambært klassisku krossmodellini hava vit nakrar grannaflokkar og nakrar (diametralar) mótstøðuflokkar - umframt smáu miðjuflokkarnar.

Nú hava vit ta støðu, at nakrir flokkar eru vorðnir útstoyttir (Fólkaflokkurin, Tjóðveldi og Framsókn) av øðrum flokkum (Javnaðarflokkinum og Miðflokkinum). Hesir mótsetningar skapa eitt spenningslutfall millum ein "virðis-ás" og ein "býtisás". Í miðjuni liggja síðani sosial-liberalu "miðjuflokkarnir" Sambandsflokkurin og Sjálvstýri. (sí modell)

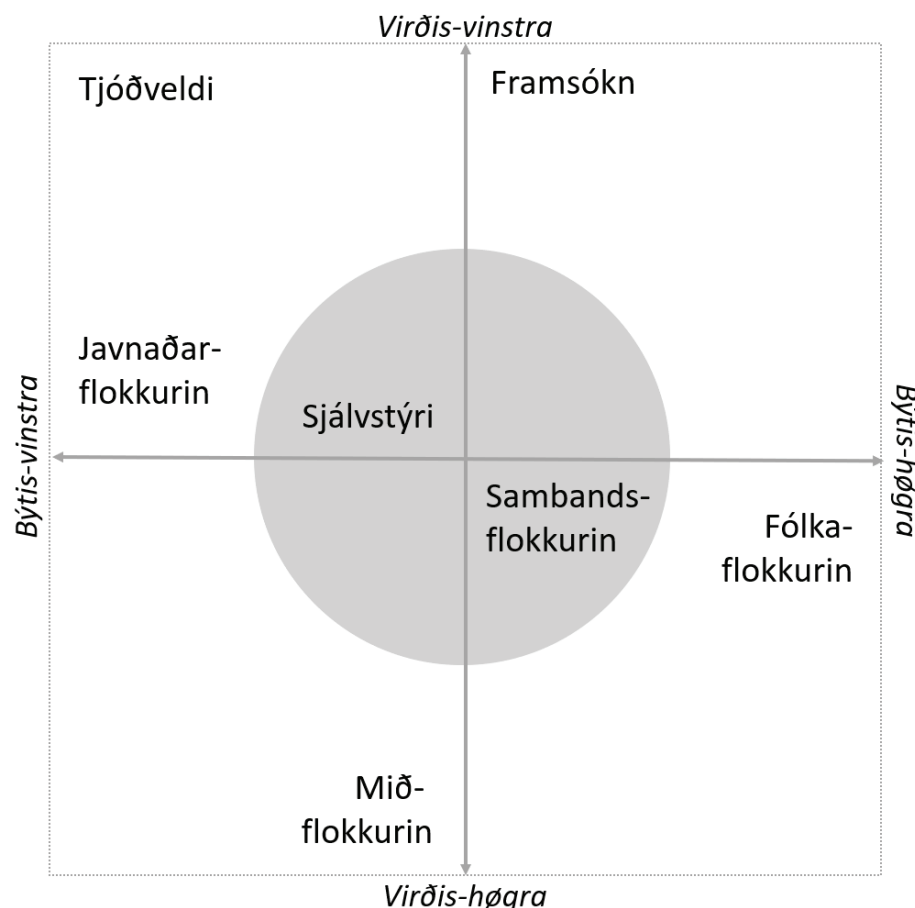
At Sambandsflokkurin nú roynir at finna seg sjálfvan sum miðjuflokkur, skal eisini síggjast í ljósinum av, at loysing/samband-ásurin er vorðin ein viðfáningur seinastu árinum. Sambandsflokkurin vil sera gjarna sleppa at velja,

um hann skal í samgongu við Fólkaflokkinn ella Javnaðarflokkinn. Sambandsflokkurin torir ikki at risikera, at Tjóðveldi sleppur aftur til valdið, og roynir tí at gera seg átiligan fyri bæði høgra og vinstra.

Eins og við Sjálvstýri kann man siga, at velur tú Sambandsflokkinn, veitst tú ikki hvat tú fært. Sambandsflokkurin er í lötuni bæði reyður og bláur, eins og summar av vallýsingunum hjá flokkinum eisini vísa. Hinvegin er Sambandsflokkurin helst eitt gott val hjá øllum teimum ivasomu og teimum, ið ikki vilja ov nógv broytingar - tí "gráa segmentinum" so at siga.

Hvørjir samgonguvariantar eru?

Lata vit okkum stýra av hesi modell, sæst at tað finnast ymiskir variantar

av teimum trimum samgongu-bulunum.

- ABd, ABf, ABh, ABdf og ABdh eru ymiskir variantar av eini høgrasamgongu. Vit kunnu sostatt antin fáa eina meiri konservativa ABdh-samgongu ella eina meiri liberalistiska ABdf samgongu. Teir konservativu variantarnir Abh/ABdh eru sera sannlíkir, men teir liberalu variantarnir ABf/ABdf tykjast heldur ósannlíkir, tí bæði spurningar kring loysing og fiskivinnu arga.

- CED, Cef og CEdf eru ymiskir variantar av eini vinstrasamgongu. Hetta er framhald av verandi samgongu, møguliga við hjálp frá Sjálvstýrinum. Vit minnst tó, at fiskivinnan var høvuðsorsøkin til, at Sjálvstýri ikki fór í samgongu í 2015. Tó møguliga koma onnur mál á dagsskrá, eins og flokkurin helst kann lokkast við landsstýrissessi. Sjálvstýri hevur desperatan tørv á at profilera nýggj fólk, so flokkurin aftur kann vaksa - ella í minsta lagi ikki doyggja út.

- BCd, BCh og BCdh eru ymiskir variantar av eini miðsamgongu. Her kemur Aksel Johannesen helst at halda fram sum lögmaður, meðan Sambandsflokkurin fær figgjarmál. Tað umvenda kann sjálvandi eisini henda, um Sambandsflokkurin verður størri enn Javnaðarflokkurin. Uttan iva er nógv at vinna á vælferðarøkinum við eini slíkari samgongu. Vansin er, um ein slík samgonga skal byggja á Miðflokkinn, tí tað vilja vera nógv í Javnaðarflokkinum, ið fáa ringan smakk av teimum krøvum, ið Miðflokkurin førir fram um at steðga "gliðibreytini".

- Ein "black horse" má sigast at vera loysingarsamgongan AEF, AEd ella AEdf, ið hóast knívsborna retorikkinn kann vísa seg at gerast veruleiki. Tjóðveldi kann fáa stóran part av blokkinum skornan burtur, um flokkurin góðtekur ein meiri høgravendan vinnupolitikk. Oddsini fyrir eina slíka samgongu eru tó evarska smá. Tað hevði beinleiðis verið ein skelkur, um tað hevði hent. Tjóðveldi hevur snøgt sagt ikki nóg stóran áhuga í loysing sum nú er. Helst skulu broytingar eisini henda í ovastu leiðsluni hjá Tjóðveldi, áðrenn ein samgonga við Fólkaflokkinn aftur kemur upp á tal.

Sambandsflokkurin sum blomman í eggnum - og tó

Sambandsflokkurin er ein flokkur, ið aðrir flokkar sera gjarna vilja samstarva við. Bæði Fólkaflokkurin og Javnaðarflokkurin fara eftir valið at